

EMPIRE

MILO RAU | INTERNATIONAL INSTITUTE OF POLITICAL MURDER

★★★★☆ TONEEL

18 MEI 2017 - KUNSTENFESTIVALDESARTS, KVS, BRUSSEL - [SPEELLIJST](#)

OORLOG EN MIGRATIE ZIJN VAN ALLE TIJDEN

Door Moos van den Broek gepubliceerd 22 mei 2017

Als sluitstuk van zijn Europatrilogie mengt Milo Rau de verhalen van Europeanen samen met die van gevluchte Syriërs. Het concept volgt de opzet van eerdere voorstellingen in de serie. Centraal staan de biografieën van vier acteurs. Rau zoekt in op thema's als eenzaamheid en ontheemding en legt waar gebeurde verhalen lichtjes tegen de lat van de Griekse tragedie.

Een huis, een thuis, iedereen hecht eraan of verlangt ernaar. Al reizen we steeds meer en wonen we steeds vaker op meerdere plekken, zonder thuis raken we ontheemd; raken we onszelf kwijt. Op het toneel zien we de resten van een afgebrand huis. Symbolisch transformeert dat decor al snel tot een keuken. De plek bij uitstek waar het begrip thuis wordt 'gevoed', niet alleen met smaken en geuren, maar ook met sociale relevantie.

Vooraf aan *Empire* creëerde Milo Rau *The Civil Wars* (2014) en *The Dark Ages* (2015), nauwgezet volgt hij nu weer het concept van deze voorstellingen, die zich respectievelijk in een huiskamer en studeerkamer afspeelden. Steeds zoekt hij zorgvuldig naar een combinatie van acteurs. Hun verhalen vormen immers het uitgangspunt van het Europese panorama, dat hij in deze trilogie schetst. Concentreerde hij zich in deel een met zijn Franse en Vlaamse acteurs op de verhalen van oud Syriëgangers in West-Europa, deel twee schoof op naar Midden-Europa. De verhalen van de acteurs uit Rusland, Bosnië, Servië en Duitsland verweefden de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog met die van de meer recente Balkanoorlog. In dit laatste deel glijdt Rau Zuidoost-Europa in, zo legt hij de omgekeerde weg af van de welstand, de geschiedenis van een rijk dat langzaam opschoof van Noord-Syrië naar West-Europa.

Net als in *Five Easy Pieces*, een voorstelling waarin hij vijf kinderen laat reflecteren op het leven en de daden van Marc Dutroux, deelt hij ook *Empire* op in hoofdstukken. Hij ondersteunt ze met een beeld van het Syrische woestijnlandschap en een titel, die verschijnt op het scherm boven de keuken. Op dat scherm zien we ook de spelers uitvergroot verschijnen als ze in hun eigen taal vertellen over hun leven. *Empire* begint behoorlijk vrolijk met grapjes, bijvoorbeeld over de enorme gezinnen van de Syrische spelers, maar al gauw slaat het cynisme toe.

Akillas Karazissis, opgegroeid tijdens de militaire junta, zocht zijn heil in het Duitse Heidelberg, waar hij zijn kunstenaarschap onderstreepte met een vorm die hij zelf 'depressief minimalisme' noemt. Zijn Griekse identiteit legt een bruggetje met de Griekse oudheid en de verhalen die daaraan zijn verbonden, en waar ook het begrip theater ontsprong. Als geen ander weet Rau dit soort lijntjes bij elkaar te brengen. Putte hij eerder uit *Hamlet* en de *Kersentuin*, nu is de Griekse tragedie leidraad. Hij doet het met mate en dat siert hem. De persoonlijke verhalen van zijn spelers staan centraal.

De grootouders van de Joodse Maia Morgenstern kwamen om in de Nazikampen, ze groeide op onder het bewind van Ceaușescu. Met haar indrukwekkende internationale carrière als actrice heeft ze haar leven gegeven aan de kunst. Haar privéleven leidt er ernstig onder. De nadruk van *Empire* ligt op de verhalen van de Syrische acteurs, die ver van huis en hard een leven hebben opgebouwd zonder hun familie. Een familie die bovendien veel oorlogsslachtoffers kent, iets wat verderop in de voorstelling wordt onderstreept met uiterst pijnlijke foto's van gemartelde strijders als Rami Khalaf ons getuigen maakt van de zoektocht naar zijn broer, een overgelopen Assad-strijder.

Stond in deel een de vader centraal, in dit laatste deel komt ook de moeder in beeld. Zo heeft Ramo Ali uit Koerdistan een obsessie met de figuur Maria, het kettinkje met haar afbeelding en die van het kindje Jezus draagt hij al een leven lang om zijn nek. We zien hoe hij terugkeert naar zijn geboortegrond aan de grens van Turkije en Syrië, het land waar de beschaving eens ontsprong. Hij treft een verwoest moederland vol met graven en staat brakend bij het graf van zijn vader.

Oorlog en migratie zijn van alle tijden. Elk rijk kent zijn tragedies, zijn doden en ontheemden. Rau regisseert zijn epos bescheiden en simpel, samen met zijn acteurs. Behendig zet hij de private verhalen van zijn spelers in een context van geschiedenis en actuele politiek.